

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

EKONOMİK GELİŞMELER ÖZET DEĞERLENDİRME RAPORU EYLÜL 2009/I-II

HAZIRLAYANLAR

Mustafa ŞİMŞEK

Fulya BAYRAKTAR

Mustafa TOSUN

EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MÜDÜRLÜĞÜ

Eylül 2009

Ağustos ayının son haftası ile Eylül ayının ilk dört haftasında ekonomide yaşanan gelişmeler ve bunun piyasalara yansımaları, açıklanan son veriler doğrultusunda aşağıda özetlenmiştir.

Yurtiçi Piyasaları Etkileyen Gelişmeler

- **Merkez Bankası** Para Politikası Kurulu'nun, 18 Ağustos'ta yaptığı toplantıya ilişkin açıkladığı **Toplantı Özeti'ne göre**; finansal koşullardaki ek sıkılığın kısmen devam etmesi ve küresel finans piyasalarındaki sorunların reel ekonomi üzerindeki etkilerinin boyutuna ilişkin belirsizliklerin sürmesi, aşağı yönlü risklerin tamamıyla ortadan kalkmadığına işaret etmektedir. Bu çerçevede Kurul, para politikasının aşağı yönlü esnekliğini uzun bir süre koruması yönündeki görüşünü teyit etmiş, iktisadi faaliyette belirgin bir toparlanma gerçekleşmemesi halinde kısa vadede ölçülü faiz indirimlerine devam edilmesinin gerekeceği değerlendirilmesinde bulunmuştur.
- **Hazine Müsteşarlığı**, 2009-2010 döneminde "piyasa yapıcısı" olarak faaliyet göstermesi uygun görülen bankaları belirledi. Yapılan açıklamada, Devlet İç Borçlanma Senetlerinin ihracında ve ikincil piyasa işlemlerinde etkinliği artırmayı amaçlayan "2009-2010 Dönemi Piyasa Yapıcılığı Sistemi"ne ilişkin hazırlık çalışmalarının tamamlandığı ifade edildi. Bu çerçevede, 2009-2010 döneminde piyasa yapıcısı olarak faaliyet göstermesi uygun görülen bankalar; Akbank, Deutsche Bank, Finansbank, Fortisbank, HSBC Bank, ING Bank, Ziraat Bankası, Garanti Bankası, Halk Bankası, İş Bankası, Vakıflar Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası.
- **Uluslararası Para Fonu (IMF)**, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu ekonomisi açık ülkelerin durgunluktan daha hızlı çıkacakları yorumunda bulundu. Türkiye, Suudi Arabistan, Polonya, Güney Kore, Hindistan, Rusya, Meksika, Brezilya ve Çin'in küresel krizin başlangıcında küresel ticaretin daralmasından olumsuz etkilendiklerini, ancak Türkiye gibi açık ekonomiye sahip 9 ülkenin, dünya ekonomisindeki toparlanmadan olumlu bir şekilde faydalanacaklarını ve ekonomilerinin açık olması nedeniyle, durgunluktan daha hızlı çıkabileceklerini belirten IMF, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu bu 9 ülkenin, ekonomilerinin açık olmasının yanı sıra diğer gelişmekte olan ülkelere göre daha büyük ekonomik boyuta sahip olduklarına da dikkat çekti.
- **Hazine Müsteşarlığı**'ndan yapılan açıklamaya göre, Nisan ayında İngiltere'de yapılan G-20 Liderler zirvesinde alınan kararlar kapsamında, Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından, IMF üyesi ülkelere 28 Ağustos 2009 tarihinde 250 milyar USD tutarında bir genel SDR (özel çekme hakkı) tahsisatı yapıldı. Bu kapsamda Türkiye'ye tahsis edilen tutar, 883.1 milyon SDR (yaklaşık 1.4 milyar USD) oldu. Ayrıca, IMF'ye, 1981 yılında gerçekleştirilen son genel SDR tahsisatından sonra üye olan ülkelere de SDR tahsis edilebilmesini teminen tüm üyelere toplam 21.4 milyar SDR tutarında bir defalık özel SDR tahsisatı yapılmasına ilişkin 1997'de alınan karar da yürürlüğe girdi. Bu karar kapsamında da Türkiye'ye, 9 Eylül 2009 tarihinde 75.9 milyar SDR daha tahsis edilmesi bekleniyor. Böylece Türkiye'ye

* Rapor 25 Eylül 2009 tarihinden önceki gelişmeleri içermektedir.

yapılacak yeni SDR tahsisatı tutarının 959 milyon SDR'yi (yaklaşık 1.5 milyar ABD Doları) bulması öngörülüyor.

- **Uluslararası Para Fonu (IMF)** sözcüsü David Hawley, Türkiye'ye kredi sağlanması konusunda "mümkün olan en kısa sürede" Ankara ile IMF'nin anlaşmaya varmayı istediklerini belirterek, IMF ile yetkililer arasındaki müzakerelerin Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu ekonomik zorlukların aşılması ve orta vadede çözümler konusunda devam ettiğini kaydetti. Hawley, müzakerelerin sonucunu, IMF ve Dünya Bankası yıllık toplantılarının İstanbul'da 6 ve 7 Ekim tarihlerinde yapılmasının etkilemeyeceğini de ifade etti.
- Hükümet, Orta Vadeli Programı açıkladı. Açıklamada;
 - ✓ Orta Vadeli Programın Türkiye ekonomisinin yeniden güçlü ve sürdürülebilir bir büyüme dönemine girmesini hedeflediği,
 - ✓ Yeni Orta Vadeli Program döneminde Türkiye ekonomisinin 2010 yılında tekrar büyüme sürecine girmesinin, 2011 yılından itibaren ise büyümenin ivme kazanmasının öngörüldüğü,
 - ✓ Yılın 3. ve 4. çeyreğinde ekonomide önemli ölçüde toparlanma beklendiği ve özel sektör öncülüğündeki büyümenin destekleneceği,
 - ✓ Büyümenin kademeli bir şekilde potansiyel düzeyine yükselmesinin hedeflendiği,
 - ✓ Programın kısa vadeli tedbirleri ve orta vadeli yapısal reformları kapsadığı,
 - ✓ Mali saydamlığı ihlal edecek uygulamalardan kaçınılacağı,
 - ✓ IMF ile görüşmelerin olumlu devam ettiği ve IMF ile müzakere zeminlerinin orta vadeli ekonomik program olduğu,
 belirtildi.
- Orta Vadeli Programda, yapısal reformlara ağırlık verilerek ekonominin temelini güçlendirileceği belirtilirken, açıklamalarda öne çıkan başlıklar aşağıdaki gibidir:
 - ✓ Programda bu yıl daha önce %3.6 olarak öngörülen daralma %6'ya revize edildi. Büyümenin 2010'da %3.5, 2011'de %4, 2012'de %5 olması bekleniyor.
 - ✓ İşsizlik oranının yıl sonunda %14.8'e çıkması, 2010'da %14.6, 2011'de %14.2, 2012'de %13.3'e gerilemesi bekleniyor.
 - ✓ 2009 sonunda %6.5 olacağı tahmin edilen kamu kesimi açığının GSYH'ya oranının, 2012 sonunda %2.1'e düşmesi bekleniyor. 2009 sonunda 62.8 milyar TL olması beklenen bütçe açığının 2012 sonunda 39.1 milyar TL olacağı tahmin ediliyor.
 - ✓ Bütçe açığının GSYH'ye oranının 2009'da %6.6, 2010'da %4.9, 2011'de %4, 2012'de %3.2 olacağı tahmin ediliyor.
 - ✓ Cari açığın yıl sonunda 11 milyar USD, 2010'da 18 milyar USD, 2011'de 22 milyar USD, 2012'de 28 milyar USD olacağı öngörülüyor.
- **Merkez Bankası Para Politikası Kurulu (PPK)** kısa vadeli faizleri genel piyasa beklentilerine paralel olarak 50 baz puan düşürdü. TCMB o/n borçlanma faizi %7.75'den %7.25'e inerken, TCMB o/n borç verme faizi %10.25'ten %9.75'e indi.

Yapılan açıklamada; son dönemde açıklanan verilerin iktisadi faaliyette gözlenmekte olan toparlanmanın yavaş ve kademeli olacağına ilişkin görüşünü teyit ettiği, dış talebin zayıf seyrini sürdürdüğü ve yurtiçi yatırım talebinin gerilemekte olduğu, istihdam koşullarında belirgin bir iyileşme görülmediği, bunun neticesinde Enflasyon Raporu'nda çizilen perspektifle uyumlu biçimde, enflasyonun uzun bir süre düşük seyrini koruyacağı öngörülmüştür.

2008 yılı Kasım ayından bu yana sürdürülen faiz indirimlerinin, küresel risk algılamalarındaki iyileşmenin sürmesi halinde, kredi piyasası üzerindeki etkisini göstermeye başlayacağı belirtilirken, finansal koşullardaki ek sıkılığın kısmen devam etmesinin ve küresel finans piyasalarındaki sorunların reel ekonomi üzerindeki etkilerinin boyutuna ilişkin belirsizliklerin sürmesinin aşağı yönlü risklerin tamamıyla ortadan kalkmadığına işaret ettiği belirtilmiştir.

- Hükümetin 3 yıllık orta vadeli programını açıklamasının ardından dış finansman koşullarının da iyileşmesi ile derecelendirme kuruluşu S&P Türkiye'nin yabancı para notu olan BB-/B ve yerli para cinsi notu olan BB/B'yi teyit ederken görünümünü de negatiften durağana yükseltti.
- Eximbank'tan yapılan açıklamaya göre; banka tarafından, ihracatçıların finansman maliyetlerinin düşürülerek dış pazarlarda fiyat rekabeti olanaklarının artırılması amacıyla Türk Lirası kredi faiz oranlarında yeni bir indirim yapıldı. Bu çerçevede 14 Eylül 2009 tarihinden itibaren kullanılacak krediler için geçerli olmak üzere (turizm pazarlama, uluslararası nakliyat pazarlama, yurtdışı fuar katılım kredileri, yurtdışı müteahhitlik hizmetleri köprü-TL kredisinin sabit faiz opsiyonu dahil) faiz oranları 1 puan indirildi.
- Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu **Fitch Ratings**'in yayınladığı "**Türk Bankacılık Sektörü: Yıllık Gözden Geçirme ve Görünüm**" başlıklı raporda, Türk bankacılık sisteminin ekonomideki ciddi ölçüde meydana gelen bozulmaya rağmen oldukça iyi performans gösterdiği ifade edildi. Raporda ayrıca yıl sonu itibarıyla Türk ekonomisinde %4.5 oranında küçülme beklendiği kaydedildi. Bankaların yüksek karlılıklarını koruyup, sermaye yeterlilik oranlarını yükseltmeye devam ettikleri kaydedilen raporda, Türk bankalarının tüm dünyayı etkileyen krizde notlarının da bugüne kadar düşmediğine dikkat çekildi.

Bugüne kadar ticari ve kurumsal kredilerin oldukça iyi performans gösterdiği ifade edilen raporda ekonomik daralmanın devam etmesi halinde perakende ve KOBİ kredileri için risklerin ortaya çıkabileceği belirtildi. Fitch, başta kredi kartları olmak üzere bazı kredi türlerindeki sorunların arttığına da dikkat çekti.

- Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu **Moody's**, Türkiye'nin kredi notu görünümünü, "durağan"dan, "olumluya" yükseltti. Moody's, Türkiye'nin "Ba3" olan devlet tahvil notunun görünümünü durağandan olumluya yükseltmesine gerekçe olarak, ekonominin şoklara karşı artan dirençliliğini gösterdi. Kuruluş ayrıca, iki yıldır devam eden küresel kriz süresince yardım almadan gösterilen ekonomik performansın da bunun bir göstergesini oluşturduğunu vurguladı.
- **Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD)** tarafından hazırlanan 2009 genel yatırım raporuna göre, Türkiye 2008 yılında çektiği 18 milyar USD'lik Uluslararası Doğrudan Yatırım (UDY) ile dünya sıralamasında 20. oldu. Uluslararası Yatırımcılar Derneğinin (YASED) düzenlediği basın toplantısıyla açıklanan rapora göre, en fazla uluslararası doğrudan yatırım çeken ilk 5 ülke, ABD, Fransa, Çin, İngiltere ve Rusya oldu. Türkiye gelişmekte olan

ülkeler arasındaki sıralamada ise 9. oldu. Rapora göre, Türkiye 2008 yılında dünya sıralamasında yükselmesine rağmen, UDY girişleri 2007 yılında ulaşılan 22 milyar USD'lik rekor seviyesinden, %18 oranında geriledi.

- **Uluslararası Para Fonu (IMF) Başkanı Dominique Strauss-Kahn**, 2009 yılının Türk ekonomisi için zorlu bir yıl olduğunu, ancak 2010 yılında hızlı bir iyileşme belediklerini söyledi. Strauss-Kahn, Türkiye'nin de bütün gelişmekte olan ülkeler gibi küresel krizden etkilendiğine dikkati çekti. Türkiye'nin mali krizden uğradığı etkinin dolaylı yoldan olduğuna işaret eden Strauss-Kahn, mali ve ekonomik krizin küresel yavaşlamaya yol açtığını ve bu yavaşlamanın da dünyadaki diğer tüm ekonomilerde olduğu gibi Türkiye'ye de etkisinin görüldüğünü ifade etti. Strauss-Kahn, "2009 yılı, Türk ekonomisi için zor bir yıl ama 2010'da hızlı bir iyileşme öngörüyoruz. Küresel ekonomide iyileşme sağlandığında, buna paralel olarak Türkiye'de de hızla iyileşme görülecek" dedi.

Uluslararası Piyasalardaki Gelişmeler

- **ABD Merkez Bankası FED**'in 11-12 Ağustos tarihlerinde gerçekleştirdiği para politikası toplantısının tutanakları yayınlandı. Tutanaklara göre, FED yetkilileri toparlanma hızının 2010'da zirve yapmasını beklerken, tüketici davranışlarının nasıl gerçekleşeceği yönündeki endişeler nedeniyle toparlanmanın gücü ile ilgili belirsizliklere vurgu yaptı. Tutanaklarda ayrıca yılın 2. yarısında ekonominin büyümeye geçeceği tahminleri yineleni.
- **ABD Chicago Merkez Bankası FED** tarafından yapılan açıklamaya göre, ABD'de Ulusal Faaliyet Endeksi, Temmuz ayında -0.74 değerini aldı. Açıklamada ayrıca Haziran ayında -1.8 değerini alan veri -1.82 olarak revize edildi.
- **ABD Ticaret Bakanlığı** tarafından yapılan açıklamaya göre, dayanıklı mal siparişleri Temmuz ayında bir önceki aya göre %4.9 olarak, beklentilerin üzerinde açıklandı. Beklentiler verinin %3 artacağı yönündeydi. Açıklamada ayrıca bir önceki ay %2.2 düşüş olarak açıklanan veri %1.3 düşüş olarak revize edildi. Açıklamaya göre Temmuz ayında dayanıklı tüketim malları siparişleri nakliye hariç %0.8, savunma hariç %4.3 artış gösterdi.
- **ABD Çalışma Bakanlığı** tarafından yapılan açıklamaya göre, çekirdek kişisel tüketim harcamaları (PCE) Temmuz ayında %0.1 artarken, açıklanan bir diğer veri olan kişisel gelirler değişim göstermedi. Beklentiler çekirdek PCE'nin %0.1, kişisel gelirlerin ise %0.2 artması yönündeydi. Açıklamada Haziran ayında %0.2 arttığı açıklanan çekirdek PCE revize edilmezken, %1.3 azaldığı açıklanan kişisel gelirler %1.1 azalış olarak revize edildi. Gıda ve enerji harcamalarının da dahil edildiği PCE endeksi ise Temmuz ayında aylık bazda değişim göstermezken, yıllık bazda %0.8 azalış gösterdi.
- **ABD**'de, tüketici güven endeksi Ağustos ayında beklentilerin üzerinde, 54.1 değerini aldı. Beklentiler endeksin Ağustos ayında 47.5 değerini alması yönündeydi. Açıklamada ayrıca Temmuz ayı için 46.6 puan olarak açıklanan endeks 47.4 olarak revize edildi.
- **ABD**'de, 20 eyaletin fiyatlarından oluşan S&P CaseShiller konut fiyatları endeksi Haziran ayında aylık bazda %1.4 artarken, yıllık bazda %15.4 geriledi. Mayıs

ayında aylık bazda %0.5 artan endeksin Haziran ayında %0.2 artması ve yıllık bazda %17.1 gerileyen endeksin %16.5 gerilemesi bekleniyordu.

- **ABD**'de ikinci el konut satışları, Temmuz ayında %7.2 artış gösterdi ve yıllık bazda 5.24 milyon adete yükseldi. Beklentiler verinin 5 milyon adet olarak gerçekleşmesi yönündeydi. Veri Haziran ayında 4.89 milyon adet olarak gerçekleşmişti. ABD'de ikinci el konut satışları Temmuz ayında yıllık bazda ise %5 artış gösterdi.
- **ABD**'de, yeni konut satışları Temmuz ayında bir önceki aya göre beklentilerin üzerinde %9.6 artarak 433,000 adete yükseldi. Beklentiler verinin 390,000 adet olması yönündeydi. Açıklamada ayrıca Haziran ayında 384,000 olarak açıklanan yeni konut satışları verisi 395,000 olarak revize edildi. Son açıklanan veriye göre ABD'de yeni konut satışları Temmuz ayı itibarıyla geçen yılın aynı ayına göre %13 gerilemiş durumda bulunuyor.
- **ABD**'de Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) verisinin 2. çeyrekte %1 daraldığı teyit edildi. Beklentiler GSYH'nin %1.5 daralma olarak revize edilmesi yönündeydi. Açıklanan verilere göre ilk çeyrekte %29.9 azalan ihracat 2. çeyrekte %5 azaldı. İlk çeyrekte %36.4 azalan ithalat ise 2. çeyrekte %15.1 azaldı. 2009 yılı ilk çeyrekte %6.4 daralan ABD ekonomisinin, IMF'nin son yayınlanan tahminlerine göre, 2009 yılında toplamda %2.6 daralması, 2010 yılında ise %0.8 büyümesi bekleniyor.
- **ABD**'de, Michigan Üniversitesi tüketici güven endeksi, Ağustos ayında 65.7 olarak, beklentilerin üzerinde açıklandı. Temmuz ayında 66 değerini alan verinin Ağustos ayında 64.5 seviyesine gerilemesi bekleniyordu.
- **ABD**'de Arz Yöneticileri Kurumu (ISM) tarafından yapılan açıklamaya göre, ISM imalat sanayi endeksi Ağustos ayında beklentilerin üzerinde, 52.9 seviyesinde gerçekleşti. Temmuz ayında 48.9 değerini alan verinin Ağustos ayında 50.5 değerini alması bekleniyordu.
- **ABD**'de, sözleşmeleri imzalanan ve bekleyen konut satışları endeksi Temmuz ayında %3.2 artarak, beklentilerin üzerinde açıklandı. Haziran ayında %3.6 artış gösteren verinin Temmuz ayında %2 artış göstermesi bekleniyordu.
- **ABD**'de, Ağustos ayında tarım dışı istihdamdaki azalış 216,000 ile beklentilerin altında gerçekleşti. Beklentiler verinin 225,000 azalış olarak gerçekleşmesi yönündeydi. Açıklamada ayrıca Temmuz ayında 247,000 azalış olarak açıklanan veri 276,000 azalış olarak revize edildi. İşsizlik oranı ise Ağustos ayında yıllık bazda %9.7 seviyesine yükseldi. Temmuz ayında %9.4 olarak gerçekleşen işsizlik oranının Ağustos ayında %9.5'e yükselmesi bekleniyordu.
- **ABD**'de, işsizlik ve tarım dışı istihdam verilerinin ön göstergesi niteliğindeki ADP ulusal istihdam raporu yayınlandı. Raporla göre, ABD'de özel sektörde istihdam, Ağustos ayında 298,000 kişi azalarak beklentilerden daha kötü gerçekleşti. ADP raporunun, Ağustos ayında özel sektörde istihdamın 250,000 kişi azaldığını göstermesi bekleniyordu. Açıklamada ayrıca Temmuz ayında 371,000 kişi istihdam azalışı olarak açıklanan veri, 360,000 kişi azalış olarak revize edildi.
- **Avrupa Merkez Bankası (ECB)** faiz konulu para politikası toplantısında, faiz oranlarını piyasa beklentilerine paralel olarak değiştirmeden %1 seviyesinde bıraktı. ECB Başkanı Jean-Claude Trichet, faiz kararının nedenlerinin açıklandığı basın toplantısında, enflasyondaki düşüşün geçici etkileri yansıttığını ve orta

vadede fiyat istikrarı öngördüklerini belirtti. Haziran ayında %4.1 ile %5.1 arası daralma olarak tahmin edilen Euro Bölgesi 2009 GSYH büyüme tahminlerinin, %3.8 ile %4.4 arasında daralma olarak revize edildiğini açıklayan Trichet, 2009 için enflasyon tahminlerinin ise Haziran ayındaki %0.1 ile %0.5 aralığından %0.2 ile %0.6 aralığına revize edildiğini söyledi.

- **Avrupa Birliği İstatistik Kurumu Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, sanayi üretiminin ve dolayısıyla genel ekonomik faaliyetin önemli bir göstergesi olan Euro bölgesi sanayi siparişleri, Haziran ayında aylık bazda %3.1 artarken, yıllık bazda %25.1 düşüş gösterdi. Beklentiler verinin Haziran ayında aylık bazda %1.5 artması, yıllık bazda ise %28.9 gerilemesi yönündeydi. Açıklamada ayrıca daha önce Mayıs ayında aylık bazda %0.2 düşüş olarak açıklanan veri %0.5 düşüş olarak, yıllık bazda %30.1 düşüş olarak açıklanan veri %30.3 düşüş olarak revize edildi
- **Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, Euro bölgesinde enflasyon Ağustos ayında geçici verilerle yıllık bazda %-0.2 seviyesinde gerçekleşti. Temmuz ayında yıllık bazda %0.7 gerileyen verinin Ağustos ayında %0.3 gerilemesi bekleniyordu.
- **Euro bölgesinde**, ekonomik faaliyetlerin canlılığı hakkında önemli bir gösterge niteliği taşıyan imalat sektörü PMI endeksi, Ağustos ayında 48.2 ile beklentilerin üzerinde açıklandı. Temmuz ayında 46.3 değerini alan verinin, daha önce 47.9 seviyesine yükseldiği açıklanmıştı. PMI endeksinin 50'den büyük olması sektörde büyümenin olduğu, 50'den düşük olması da bir daralma olduğu anlamına geliyor.
- **Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, Euro bölgesinde işsizlik oranı Temmuz ayında, beklentilere paralel olarak, %9.5 olarak gerçekleşti. Veri, Haziran ayında %9.4 seviyesindeydi.
- **Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, Euro Bölgesi'nde Gayri Safi Yurt içi Hasıla'nın (GSYH) 2. çeyrekte bir önceki çeyreğe göre %0.1 daraldığı teyit edildi. Veri ilk çeyrekte çeyrek bazında %2.5 daralmıştı. Euro bölgesi ekonomisi 2. çeyrekte geçen yılın aynı çeyreğine göre ise %4.7 daraldı. Euro Bölgesi ekonomisi ilk çeyrekte ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %4.9 daralmıştı.
- **Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, Euro bölgesinde üretici fiyatları endeksi (ÜFE), Temmuz ayında beklentilerin üzerinde %0.8 düşüş gösterdi. Beklentiler verinin %0.6 azalması yönündeydi. Euro bölgesinde ÜFE, yıllık olarak %8.5 gerilemiş oldu. Açıklamada ayrıca Haziran ayında aylık bazda %0.3 arttığı açıklanan veri %0.4 artış olarak, yıllık bazda %6.6 düştüğü açıklanan veri %6.5 düşüş olarak revize edildi. Enerji fiyatlarının hariç tutulduğu çekirdek ÜFE ise Temmuz ayında aylık bazda değişim göstermezken, yıllık bazda %4 düşüş gösterdi.
- **ABD'de üretici fiyatları endeksi (ÜFE)** Ağustos ayında aylık bazda beklentilerin üzerinde %1.7 artış gösterdi. Temmuz ayında aylık bazda %0.9 azalış gösteren verinin Ağustos ayında %0.8 artması bekleniyordu. Açıklanan son veriyle birlikte Temmuz ayında yıllık bazda %6.8 gerileyen ÜFE, Ağustos ayında %4.3 geriledi. Gıda ve enerji fiyatları hariç tutularak hesaplanan çekirdek ÜFE ise Ağustos ayında bir önceki aya göre %0.2 artış gösterdi. Temmuz ayında %0.1 azalan verinin Ağustos ayında %0.1 artması bekleniyordu. Çekirdek ÜFE'nin yıllık artışı ise Temmuz ayındaki %2.6 seviyesinden Ağustos ayında %2.3 seviyesine geriledi.

- ABD Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, **ABD’de perakende satışlar** Ağustos ayında bir önceki aya göre %2.7, dalgalı seyreden otomobil fiyatları hariç tutularak hesaplanan çekirdek perakende satışlar %1.1 artış gösterdi. Beklentiler perakende satışların bir önceki aya göre %2, çekirdek perakende satışların ise %0.4 artış göstermesi yönündeydi. Açıklamada ayrıca Temmuz ayında %0.1 azalış olarak açıklanan çekirdek perakende satışlar %0.2 azalış olarak, %0.6 azalış olarak açıklanan perakende satışlar %0.5 azalış olarak revize edildi.
- ABD’de, New York eyaletindeki üretim büyümesini gösteren **New York FED İmalat Endeksi** Eylül ayında 18.88 değerini alarak beklentilerin üzerinde açıklandı. Ağustos ayında 12.08 değerini alan verinin Eylül ayında 14 değerini alması bekleniyordu. Endeksin artı olması iyimserlerin sayısının kötümserlerden fazla olduğunu gösteriyor.
- ABD Çalışma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, **ABD’de tüketici fiyat endeksi (TÜFE)** Ağustos ayında bir önceki aya göre beklentilerin üzerinde %0.4 artış gösterdi. Gıda ve enerji fiyatlarının hesaplama dışı tutulduğu çekirdek TÜFE ise Ağustos ayında %0.1 artış gösterdi. TÜFE, Temmuz ayında bir önceki aya göre değişim göstermemiş, çekirdek TÜFE ise %0.1 artış göstermişti. Yıllık bazda bakıldığında ise TÜFE Temmuz ayındaki %-2.1 seviyesinden Ağustos ayında %-1.5 seviyesine yükseldi. Çekirdek TÜFE’nin yıllık artışı ise Temmuz ayındaki %1.5 seviyesinden Ağustos ayında %1.4 seviyesine geriledi.
- **ABD’de, sanayi üretimi** Ağustos ayında bir önceki aya göre %0.8 arttı, kapasite kullanımı %69.6 oldu. Beklentiler sanayi üretiminin %0.6 artması, kapasite kullanımının ise %69 olması yönündeydi. Açıklamada ayrıca Temmuz ayında %0.5 arttığı açıklanan sanayi üretimi %1 olarak, %68.5 olarak açıklanan kapasite kullanımı %69 olarak revize edildi.
- Avrupa Birliği İstatistik Kurumu **Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, **Euro bölgesinde tüketici fiyatları** Ağustos ayında aylık bazda %0.3 artarken, yıllık bazda %-0.2 seviyesinde gerçekleşti. Temmuz ayında yıllık bazda %-0.7 seviyesinde gerçekleşen verinin daha önce geçici verilere göre Ağustos ayında %-0.2 seviyesinde gerçekleştiği açıklanmıştı. Enerji ve gıda fiyatlarının dahil edilmediği çekirdek enflasyon ise Ağustos ayında aylık bazda %0.3 artarken, yıllık bazdaki artış %1.2 olarak gerçekleşti. Çekirdek enflasyon bir önceki ay aylık bazda %0.5 artış göstermiş, yıllık artış oranı ise yine %1.2 olmuştu.
- **Japonya Merkez Bankası (BOJ)**, gösterge faiz oranını beklentilere paralel olarak %0.1 seviyesinde değiştirmeden bıraktı. BOJ toplantısı ardından yapılan açıklamada, ekonominin iyileşme işaretleri gösterdiği belirtilirken, büyümenin hala aşağı yönlü risklerle karşı karşıya olduğu belirtildi. BOJ en son Aralık ayındaki toplantıda %0.3 seviyesinde olan gösterge faizi %0.1 seviyesine indirmişti.
- **ABD’de, konut başlangıçları verisi** Ağustos ayında beklentilere paralel olarak %1.5 artarak 598,000 seviyesine yükseldi. Beklentiler verinin 600,000 seviyesinde gerçekleşmesi yönündeydi. Açıklamada ayrıca Temmuz ayında %1 azalış olarak açıklanan veri %0.2 azalış olarak revize edildi.
- **Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, Temmuz ayında Euro bölgesinde 12.6 milyar EUR dış ticaret fazlası verildi. Euro bölgesinde geçen yıl aynı dönemde 3.5 milyar EUR dış ticaret açığı verilmişti. Açıklanan rakamlara göre, Euro bölgesinde ihracat Temmuz ayında geçen yılın aynı ayına göre %19 azalış

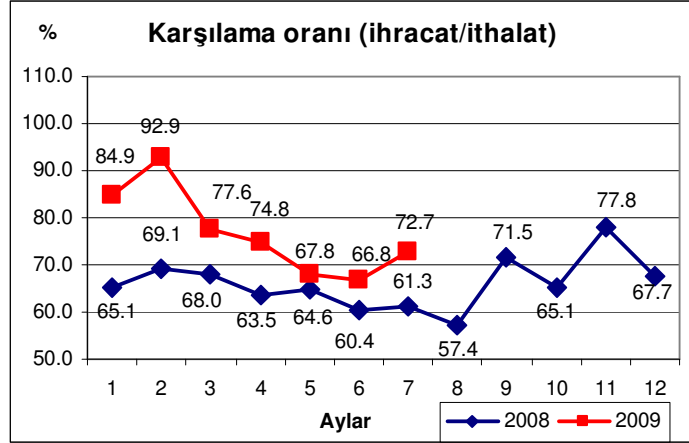
göstererek 115.3 milyar EUR'a, ithalat ise %30 azalış göstererek 102.7 milyar EUR'a geriledi. Açıklamada ayrıca Haziran ayında 4.6 milyar EUR olarak açıklanan dış ticaret fazlası verisi 5.4 milyar EUR olarak revize edildi.

- **ABD Merkez Bankası FED**, yaptığı faiz konulu toplantıda aldığı kararla, beklentilere paralel olarak gösterge faiz oranında değişime gitmedi ve ekonomik toparlanmanın yavaş olacağına dikkat çekerek gösterge faizin uzun bir süre düşük seviyelerde kalacağını yineledi. FED Açık Piyasa Kurulu toplantısının ardından yapılan açıklamada, ABD ekonomisinin ciddi bir gerilemeden sonra düzelleme yolunda olduğu kaydedildi. Açıklamada ayrıca enflasyonun bir süre daha düşük kalmasının beklendiği belirtildi.
- **Avrupa Birliği İstatistik Kurumu Eurostat** tarafından yapılan açıklamaya göre, sanayi üretiminin ve dolayısıyla genel ekonomik faaliyetin önemli bir göstergesi olan Euro Bölgesi sanayi siparişleri, Temmuz ayında aylık bazda %2.6 artarken, yıllık bazda %24.3 düşüş gösterdi. Beklentiler verinin Temmuz ayında aylık bazda %2 artması, yıllık bazda ise %25 gerilemesi yönündeydi. Açıklamada ayrıca daha önce Haziran ayında aylık bazda %3.1 artış olarak açıklanan veri %4 artış olarak, yıllık bazda %25.1 düşüş olarak açıklanan veri %25.7 düşüş olarak revize edildi.
- **ABD'de ikinci el konut satışları** Ağustos ayında beklentilerin aksine %2.7 azalış gösterdi ve yıllık bazda 5.10 milyon adete geriledi. Temmuz ayında 5.24 milyon adet olarak gerçekleşen verinin 5.35 milyon adete yükselmesi bekleniyordu. ABD'de ikinci el konut satışları Ağustos ayında yıllık bazda ise %3.4 artış gösterdi. İkinci el konut satışları endeksi gelecekteki ev satışlarının bir göstergesi olarak kabul ediliyor.

Son Açıklanan Veriler

- **TÜİK** tarafından açıklanan geçici verilere göre, 2009 yılı Temmuz ayında; geçen yılın aynı ayına göre **ihracat** %28.3 oranında azalarak 9 milyar USD, **ithalat** ise %39.5 oranında azalarak 12.4 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde dış ticaret açığı %57.3 oranında azalarak 8 milyar USD'den 3.4 milyar USD'ye gerilemiştir. 2008 yılı Temmuz ayında %61.3 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2009 Temmuz ayında %72.7'ye yükselmiştir.

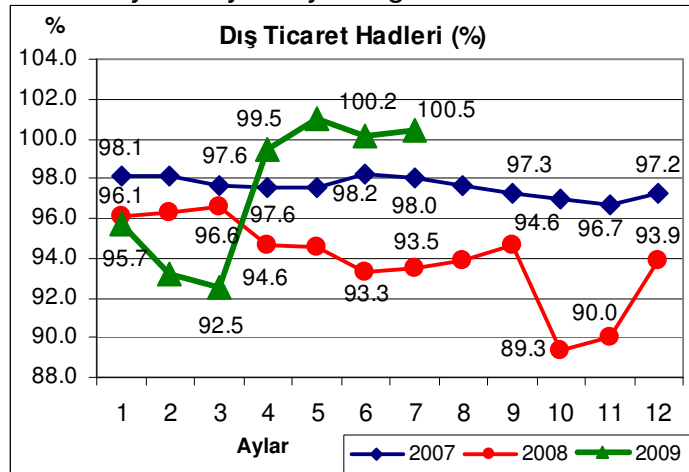
2008 yılı Temmuz ayında %48.5 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki ağırlığı 2009 yılı Temmuz ayında %47.8'e gerilemiştir. Geçen yılın aynı ayına göre AB ülkelerine yapılan ihracat %29.2 oranında azalarak yaklaşık 4.3 milyar USD düzeyinde gerçekleşmiştir.

2009 yılı Temmuz ayında fasıllar bazında en büyük ihracat kalemi, kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları (1.2 milyar USD) olurken; bu faslı, makineler, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksam-parçaları (749 milyon USD), demir ve çelik (712 milyon USD), örme giyim eşyaları (657 milyon USD) izlemiştir. Temmuz ayında; en yüksek ithalatı olan fasıl mineral yakıtlar, mineral yağlar (2.6 milyar USD) olurken, bu faslı; makineler, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksam-parçaları (1.5 milyar USD), elektrikli makine ve cihazlar (1 milyar USD) ve demir-çelik (1 milyar USD) izlemiştir.

- **Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)** tarafından açıklanan geçici verilere göre; 2009 yılı Temmuz ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre **ihracat miktar endeksi** %5.4 oranında, **ithalat miktar endeksi** %14.3 oranında azalış gösterirken, **ihracat birim değer endeksi** %24.2 ve **ithalat birim değer endeksi** de %29.4 oranında azalmıştır.

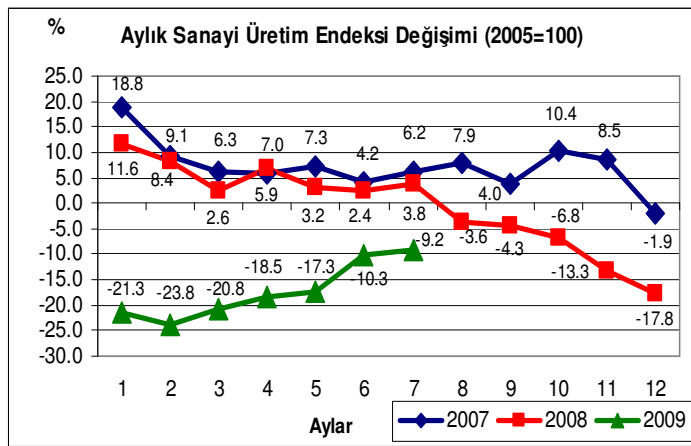
Ana sektörler itibarıyla, Temmuz ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre ihracat miktar endeksleri; tarım ve ormancılık sektöründe %36, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %13.9 oranında artış gösterirken, balıkçılık sektöründe %7.9 oranında, imalat sanayii sektöründe %6.8 oranında düşüş göstermiştir. İthalat miktar endeksleri de aynı dönemde; tarım ve ormancılık sektöründe %6.8, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %20.8, imalat sanayii sektöründe ise %13.2 oranında gerileme kaydetmiştir.

Temmuz ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre ihracat birim değer endeksleri; tarım ve ormancılık sektöründe %2.6, balıkçılık sektöründe %16.6, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %33.6 ve imalat sanayii sektöründe %24.3 oranında azalmıştır. İthalat birim değer endeksleri de geçen yılın aynı ayına göre, tarım ve ormancılık sektöründe %23.4, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %45.5, imalat sanayii sektöründe ise %23.4 oranında azalış göstermiştir.

Bu gelişmelerden sonra; 2009 yılının Nisan ayında büyük bir sıçramayla tekrar ihracat lehine dönmüş olan dış ticaret hadleri, Haziran ayında bir miktar ithalat lehine hareket etse de, Temmuz ayında da; bir önceki aya göre ihracat fiyat artışının (%0.84) ithalat fiyat artışından (%0.54) daha yüksek olması nedeniyle, 0.3 puan artışla, 100.5 seviyesinde ihracat lehine devam etmiştir.

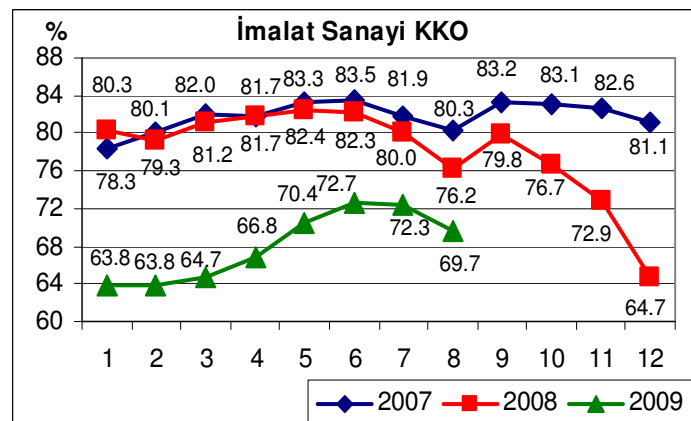
- **TÜİK** tarafından açıklanan, 2005=100 temel yıllık **Aylık Sanayi Üretim Endeksi**, 2009 yılı Temmuz ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre %9.2 oranında azalarak 110.3 olmuştur. Sanayinin alt sektörleri düzeyinde, bir önceki yılın aynı ayına göre Madencilik ve Taşocakçılığı sektörü endeksi %0.9 oranında artarken, İmalat Sanayi sektörü endeksi %10.5 oranında, Elektrik, Gaz ve Su sektörü endeksi ise %3.2 oranında azalmıştır.

Ana sanayi grupları sınıflamasına göre de; aramalı imalatının %10.8, enerjinin %4.4, dayanıksız tüketim malı imalatının %2.7 oranında düştüğü, dayanıklı tüketim malı imalatının ise %3.5 oranında arttığı görülmektedir.

2009 yılı Temmuz ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre İmalat Sanayi Üretim Endeksi alt gruplarındaki en yüksek düşüş %36.0 ile Diğer Ulaşım Araçları İmalatında gerçekleşmiş olup, bunu %27.3'lük düşüş ile Motorlu Kara Taşıtı, Römork ve Yarı Römork İmalatı izlemiştir. Bununla birlikte, Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cihazları imalatında ise %36.5'lik artış gerçekleşmiştir.

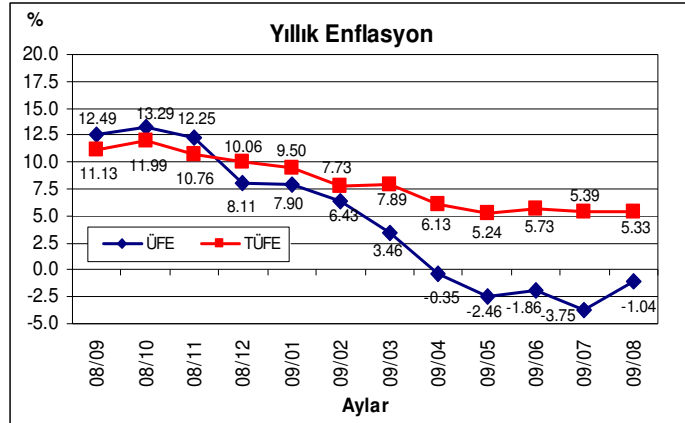
- **TÜİK** tarafından yapılan açıklamaya göre; 2008 yılı Ağustos ayında %76.2 olan üretim değeri ağırlıklı **İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (KKO)**, 2009 yılı Ağustos ayında, geçen yılın aynı ayına göre 6.5 puan, bir önceki aya göre de 2.6 puan azalarak %69.7 olarak gerçekleşmiştir. İşyerlerinin tam kapasite ile çalışmamasının nedenleri olarak, önem sırasına göre; iç talep yetersizliği ilk sırada yer alırken, bunu dış pazarda talep yetersizliği, mali imkânsızlıklar, yerli mallarda hammadde yetersizliği, ithal mallarda hammadde yetersizliği ve işçilerle ilgili meseleler

izlemiştir. KKO, 2009 yılı Temmuz ayında %72.3 seviyesindeydi.

2009 yılı Ağustos ayında, bir önceki aya göre, işyerlerindeki üretim miktarı %2.6 oranında, satış miktarı %1.3 oranında azalırken, satış fiyatları %1.4 oranında, hammadde fiyatları da %2.1 oranında artmıştır. 2009 yılı Eylül ayında üretim miktarının %3.5, satış miktarının %6.3, satış fiyatlarının %0.3 artması, hammadde fiyatlarının ise %0.3 oranında azalması beklenmektedir.

- **TÜİK** tarafından yapılan açıklamaya göre; 2009 yılının Ağustos ayında bir önceki aya göre **Üretici Fiyatları (ÜFE)** %0.42 oranında artış, **Tüketici Fiyatları (TÜFE)** da %0.30 oranında düşüş göstermiştir. Böylece, bir önceki yılın aynı ayına göre enflasyon üretici fiyatlarıyla %-1.04, tüketici fiyatlarıyla ise %5.33 oranında gerçekleşmiştir.

2009 yılının Ağustos ayında, ÜFE'de alt sektörler itibariyle bir önceki aya göre en yüksek aylık artış gösteren sektörler; metal cevheri (%7,45), kok

kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı (%6,94), ana metal sanayi (%3,50) sektörleri olurken, TÜFE'deki en yüksek aylık artış %1.73 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşmiştir.

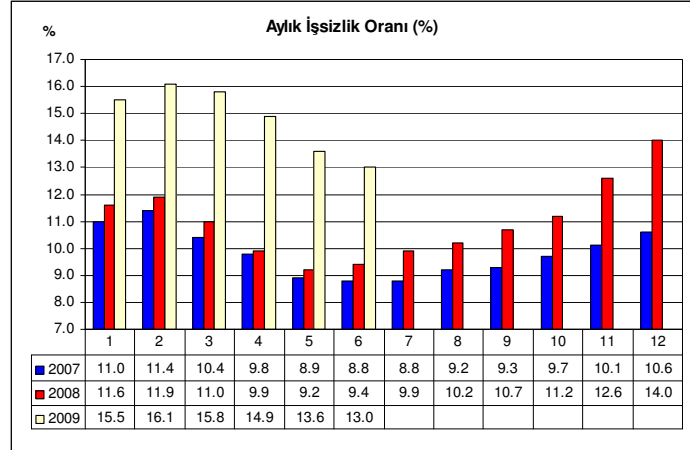
- **TÜİK** tarafından yapılan açıklamaya göre; 2009 yılının ikinci üç aylık döneminde, gayri safi yurtiçi hasıla (**GSYİH**) değeri bir önceki yılın aynı dönemine göre, sabit fiyatlarla %7 oranında azalış göstererek 23.5 milyar TL ve cari fiyatlarla da %4.4 oranında azalış göstererek 228.8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.
- **T.C. Merkez Bankası** tarafından, **Ödemeler Dengesine** ilişkin yayınlanan son verilere göre; 2008 yılı Temmuz ayında 4,006 milyon USD açık veren **cari işlemler hesabı**, bu yılın Temmuz ayında 286 milyon USD fazla vermiştir. Cari işlemler hesabının fazla vermesinde, alt kalemler itibariyle; ödemeler dengesi tablosundaki **dış ticaret açığının**, bir önceki yılın aynı ayına göre %65.3 oranında düşerek 2,214 milyon USD'ye gerilemesi, **hizmetler dengesi** kaleminden kaynaklanan net gelirlerin %7.2 oranında artarak 2,850 milyon USD'ye yükselmesi ve **gelir dengesinde** kaynaklanan net giderlerin %1.9 oranında azalarak 474 milyon USD'ye gerilemesi etkili olmuştur. Ayrıca, aynı ayda **cari transferlerden** kaynaklanan net girişler %38.9 oranında azalarak 124 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak, bu yılın Ocak-Temmuz döneminde **cari açık**, bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında %79.4 oranında azalarak 31,800 milyon USD'den 6.553 milyon USD'ye gerilemiştir.

Finans hesaplarında, bir önceki yılın Ocak-Temmuz döneminde 34,233 milyon USD net sermaye girişi gerçekleşmişken, bu yılın aynı döneminde 375 milyon USD tutarında net sermaye çıkışı olmuştur. Bu dönemde gözlemlenen başlıca gelişmeler şu şekilde özetlenebilir; **Doğrudan yatırımlar** kaleminde bu yılın Ocak-Temmuz döneminde gerçekleşen net sermaye girişi, bir önceki yılın Ocak-Temmuz dönemine göre %58.9 oranında azalarak 4,039 milyon USD olarak

gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı döneminde 2,535 milyon USD net sermaye girişi olan **portföy yatırımlarında**, bu dönemde 959 milyon USD net giriş gerçekleşmiştir. Ticari ve nakit krediler ile mevduatlardan oluşan **diğer yatırımlar** kaleminde ise bir önceki yılın aynı döneminde 22,532 milyon USD net giriş gerçekleşmişken, bu dönemde 8,752 milyon USD net çıkış olmuştur. Bu gelişmeler sonucu **resmi rezervler**, 2008 yılının Ocak-Temmuz döneminde 659 milyon USD artmışken, bu yılın aynı döneminde 3,379 milyon USD azalış göstermiştir.

- **Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)** tarafından açıklanan, **Hanehalkı İşgücü Araştırması 2009 Haziran Dönemi (Mayıs, Haziran, Temmuz 2009) Sonuçları**'na göre; 2009 yılı Haziran döneminde, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus geçen yılın aynı dönemine göre 875 bin kişi artarak 51 milyon 644 bin kişiye ulaşmıştır. İstihdam edilenlerin sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre 164 bin kişi azalarak 21 milyon 947 bin kişiye düşerken, işgücüne katılma oranı %48.8 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye genelinde işsiz sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre 972 bin kişi artarak 3 milyon 269 bin kişiye yükselirken, işsizlik oranı 3.6 puanlık artış ile %13 seviyesinde, tarım dışı işsizlik oranı da %16.4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde, istihdam edilenlerin %26.4'ü tarım, %18.4'ü sanayi, %6.3'ü inşaat, %48.9'u da hizmetler sektöründedir. Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, tarım sektörünün istihdam edilenler içindeki payının 1.3 puan ve hizmetler sektörünün payının 0.7 puan arttığı, buna karşılık sanayi sektörünün payının 2 puan azaldığı ve inşaat sektörünün payının ise değişmediği görülmektedir.

- **T.C. Merkez Bankası** tarafından yapılan açıklamaya göre; 2009 yılının Temmuz ayında 100.1 düzeyinde olan **Reel Kesim Güven Endeksi, Ağustos 2009**'da bir önceki aya göre 1.6 puan artarak 98.5 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2009 yılı Ağustos ayında sırasıyla; genel gidişat eğilimi, sabit sermaye yatırım harcaması ve gelecek üç aydaki üretim hacmine ilişkin değerlendirmeler endeksi artış yönünde etkilerken, son üç aydaki toplam sipariş miktarı, gelecek üç aydaki toplam istihdam beklentisi, mevcut toplam sipariş miktarı, mevcut mamul mal stok miktarı ve gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı endeksi azalış yönünde etkileyen faktörler olmuştur.
- **T.C. Merkez Bankası** tarafından hazırlanan **2009 Yılı Ağustos Ayı Fiyat Gelişmeleri Raporu**'na göre; temel enflasyon göstergelerinin ana eğilimi düşük düzeylerdeki seyrini sürdürürken, hizmet grubunun yıllık fiyat artış oranı istikrarlı olarak gerilemeye devam etmiştir. Son bir yıl içinde emtia fiyatlarında gözlenen birikimli düşüşler, 2008 yılının son aylarından itibaren özellikle işlenmiş gıda ve enerji fiyatları kanalıyla yurt içi enflasyon üzerinde aşağı yönlü etkide bulunmuştur. Önümüzdeki dönemde enflasyonun ana eğiliminin düşük

düzeylede seyredeceği öngörülse de, söz konusu baz etkisi nedeniyle 2010 yılının ortalarına kadar yıllık enflasyonda sınırlı ölçüde dalgalanmalar gözlenebileceği tahmin edilmektedir.

- **T.C. Merkez Bankası**'nın verilerine göre Türkiye'de protesto edilen senet sayısı, Temmuz ayında geçen yılın aynı ayına göre %3.5, tutarı da %28.8 arttı. Geçen yılın Temmuz ayında 131 bin 652 olan protestolu senet sayısı, bu yılın aynı ayında 136 bin 324 adete, 558 milyon 566 bin 25 lira olan protestolu senet tutarı da 719 milyon 721 bin 455 liraya yükseldi. Ocak-Temmuz 2009 yılının 7 aylık döneminde, protesto edilen senet sayısı geçen yılın aynı dönemine göre %9,9 artarak 865 bin 351 adetten 951 bin 624 adete çıktı. Aynı dönemde, protesto edilen senetlerin tutarı da %29.2 yükselerek 3 milyar 532 milyon 887.3 bin liradan 4 milyar 564 milyon 703.1 bin liraya çıktı. Temmuz ayında Haziran ayına göre, protesto edilen senetlerin sayısında da tutarında da artış yaşandı. Haziran ayında protesto edilen senet sayısı 130 bin 374, tutarı ise 642 milyon 494 bin 266 lira düzeyindeydi.
- **Hazine Müsteşarlığı**'ndan yapılan Eylül ayı **İç Borçlanma Stratejisi**'ne göre; 2009 yılı Eylül ayında, iç piyasalara yapılacak 4.1 milyar TL'lik itfaya karşılık, iç piyasalardan 5.8 milyar TL tutarında bir borçlanma yapılması öngörülmektedir. Aynı dönemde, toplam 6.0 milyar TL'lik iç borç servisine karşılık 6.3 milyar TL toplam iç borçlanma gerçekleştirilmesi programlanmaktadır.
- **Hazine Müsteşarlığı**'ndan yapılan açıklamaya göre; 2009 yılı Ağustos ayı **Hazine Nakit Dengesi Gerçekleşmelerine** ilişkin geçici sonuçlar alınmış olup, bu sonuçlara göre; nakit bazda 25 milyar TL gelir elde edilmiş, 14.8 milyar TL faiz dışı harcama yapılmış ve 10.3 milyar TL faiz dışı açık oluşmuştur. Toplam 7.9 milyar TL faiz ödemesinden sonra, Hazine nakit dengesi 2.5 milyar TL fazla vermiştir.
- **Hazine Müsteşarlığı** tarafından yapılan açıklamaya göre; Temmuz ayında, toplam 917 milyon 349 bin 209 lira sabit yatırım öngören 196 adet yatırım teşvik belgesi düzenlendi. Temmuz'da düzenlenen yatırım teşvik belgelerine ilişkin tebliğe göre, 917.3 milyon liralık yatırımın gerçekleştirilmesi için 304 milyon 143 bin dolarlık ithalat yapılacak. Yatırımların tamamlanması ile 5 bin 965 kişinin istihdamı öngörülmüyor.
- **Hazine Müsteşarlığı**'ndan yapılan açıklamaya göre; 2009 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla, **Merkezi Yönetim Brüt Toplam Borç Stoku**, 424.7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam borç stokunun 296.5 milyar TL tutarındaki kısmı (%69.8) Türk Lirası cinsinden, 127.9 milyar TL tutarındaki kısmı (%30.1) döviz cinsinden ve geriye kalan 0.4 milyar TL tutarındaki kısmı ise (%0.1) dövize endekli borçlardan oluşmaktadır. 2009 yılı Ağustos sonu itibarıyla merkezi yönetim brüt borç stokunun %58.2'si iç piyasaya, %16.1'i ise kamu kesimine olan iç borçlardan oluşurken, dış borçların ağırlığı %25.7 olarak gerçekleşmiştir.

İç borç stokunun alacaklılara göre dağılımına baktığımızda; 2008 yılında %76.1 olan piyasa payının, 2009 yılının ilk yarısında sürekli yükseldiği görülmektedir. Ocak ayında iç borç stokunun piyasa payı %76.3 iken Nisan ayında %76.9'a, Mayıs ve Haziran aylarında da %77.9'a yükselmiştir. Ağustos ayında ise iç borç stokunun piyasa payı %78.3 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı genelinde 23.9 ay olarak gerçekleşen iç borç stokunun ortalama vadeye kalan gün sayısı ise 2009

yılı Ocak ayından itibaren 2008 seviyesinin altında kalmakla beraber, Ağustos ayında 24.2 aya yükselmiştir.

- **Maliye Bakanlığı**'ndan yapılan açıklamaya göre; **Merkezi Yönetim Bütçesi**, 2009 yılı Ağustos ayında 1.5 milyar TL açık vermiştir. 2008 yılı Ağustos ayındaki bütçe dengesi ise 6 milyar TL'dir. 2009 yılı Ağustos ayında faiz dışı denge 6.5 milyar TL olarak gerçekleşirken, bütçe harcamaları 23.5 milyar TL, bütçe gelirleri ise 22.0 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Faiz harcamalarının 8.1 milyar TL dolayında olduğu bu ayda, vergi gelirleri 19.3 milyar TL ile merkezi yönetim bütçe gelirlerinin yaklaşık %88'ini oluşturmuştur.
- **T.C. Merkez Bankası**'nın mali ve reel sektörden katılımcılarla gerçekleştirdiği **2009 Yılı Eylül Ayı II. Dönem Beklenti Anketi** sonuçlarına göre; Türkiye ekonomisinin 2009 yılında %5.5 oranında küçüleceği, tüketici fiyatlarının %5.65 oranında artacağı, cari işlemler açığının 11,155 milyon USD ve dolar kurunun 1.5384 TL civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Önümüzdeki 12 ve 24 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentileri ise sırasıyla %6.33 ve %6.25 düzeyindedir. 12 ay sonrası için, 6 ay vadeli hazine bonosunun yıllık bileşik getirisi %9.19, 5 yıl vadeli, 6 ayda bir ödemeli devlet tahvillerinin yıllık bileşik getirisi de %11.89 olarak beklenmektedir. Eylül II. Dönem Beklenti Anketi kapsamında, bir önceki dönem anket sonuçlarına göre; yılsonu TÜFE, cari işlemler açığı ve 12 ay sonrası yıllık TÜFE beklenti değerleri yükselirken, diğer bütün ekonomik göstergelerin beklenti değerleri düşmüştür.

- **Merkez Bankası Analitik Bilânçosu Ana Kalemlerindeki Gelişmeler**

14 Ağustos–18 Eylül 2009 döneminde Merkez Bankası Analitik Bilânçosu aktif büyüklüğü, %1.54 oranında genişleyerek 107,578 milyon TL düzeyine yükselmiştir. Bu dönemde Dış Varlıklar kalemi %2.60 oranında artış gösterirken, İç Varlıklar kalemi -1,366 milyon TL'den, -2,524 milyon TL seviyesine inmiştir.

	12.09.08	14.08.09	18.09.09	Değişim	
				Son Yıl	Dönem
AKTİFLER	110,379	105,950	107,578	-2,801	1,628
1.DIŞ VARLIKLAR	100,673	107,316	110,102	9,429	2,786
2.İÇ VARLIKLAR	9,706	-1,366	-2,524	-12,230	-1,158
PASİFLER	110,379	105,950	107,578	-2,801	1,628
1.TOPLAM DÖVİZ YÜKÜMLÜKLERİ	61,533	55,432	58,466	-3,067	3,034
1.1. DIŞ YÜKÜMLÜKLER	18,871	20,359	22,874	4,003	2,515
1.2. İÇ YÜKÜMLÜKLER	42,662	35,073	35,592	-7,070	519
1.2.1. Döv. Ol. Takip Ol. Mev.	21,615	16,382	16,495	-5,120	113
1.2.2. Bankaların Döviz Mevduatı	21,047	18,691	19,097	-1,950	406
2.MERKEZ BANKASI PARASI	48,846	50,518	49,112	266	-1,406
2.1. REZERV PARA	49,056	55,633	61,330	12,274	5,697
2.1.1. Dolaşıma Çıkan Banknot	30,769	35,403	41,383	10,614	5,980
2.1.2. Bankalar Mevduatı	18,166	20,138	19,842	1,676	-296
2.1.3. Diğer Kalemler	121	92	105	-16	13
2.2. DIĞER MB PARASI	-210	-5,115	-12,218	-12,008	-7,103
2.2.1. API'den Doğan Borçlar	-4,996	-10,682	-15,870	-10,874	-5,188
2.2.2. Kamu Mevduatı	4,786	5,567	3,652	-1,134	-1,915
TCMB Brüt Döviz Rezervleri (Milyon \$)	75,209	67,809	70,101	-5,108	2,292

Kaynak: TCMB

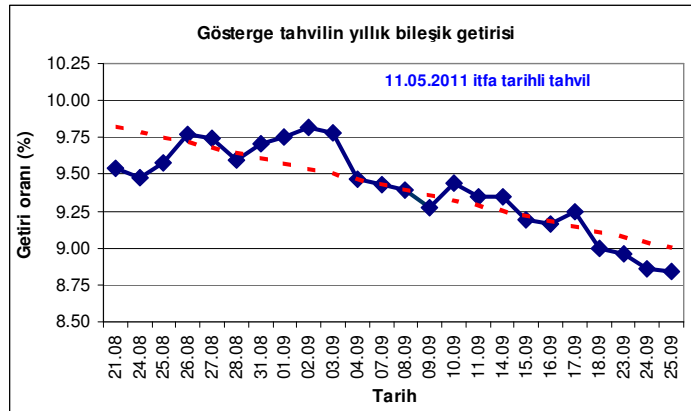
Bilançonun pasif kalemleri incelendiğinde ise bu dönemde Merkez Bankası Toplam Döviz Yükümlülüklerinin %5.47 oranında arttığı görülmektedir. Toplam Döviz Yükümlülükleri kaleminin alt ayırımına bakıldığında, Dış Yükümlülükler kaleminin %12.35, İç Yükümlülükler kaleminin de %1.48 oranında artış kaydettiği göze çarpmaktadır.

Kamu maaş ödemeleri nedeniyle artan nakit ihtiyacına bağlı olarak, bu dönem Rezerv Para kalemi ve Emisyon Hacminde sırasıyla %10.24 ve %16.89 oranlarında artış gerçekleşmiştir. Öte yandan Diğer Merkez Bankası Parası kaleminin alt başlıklarından birisi olan ve 14 Ağustos tarihi itibarıyla -10.68 milyar TL düzeyinde bulunan Açık Piyasa İşlemleri kalemi, 5.19 milyar TL azalış kaydederek -15.87 milyar TL seviyesine inmiştir. Diğer bir ifade ile Ağustos ayı ortası itibarıyla Merkez Bankası, Açık Piyasa İşlemleri yoluyla piyasadan 10.68 milyar TL alacaklı iken, bu dönem bu tutar 15.87 milyar TL düzeyine çıkmıştır. Diğer yandan Merkez Bankası'nın bir diğer politika aracı olan Kamu Mevduatı kalemi ise %34.40 oranında azalış göstererek 3,652 milyon TL seviyesine inmiştir.

Yaklaşık iki aydır artış kaydeden TC Merkez Bankası brüt rezervlerindeki yükselişin, bu dönemde ivme kazanarak devam ettiği görülmektedir. 14 Ağustos–18 Eylül 2009 döneminde **TCMB brüt döviz rezervleri**, 2,292 milyon USD artarak 70,101 milyon USD düzeyine yükselmiştir.

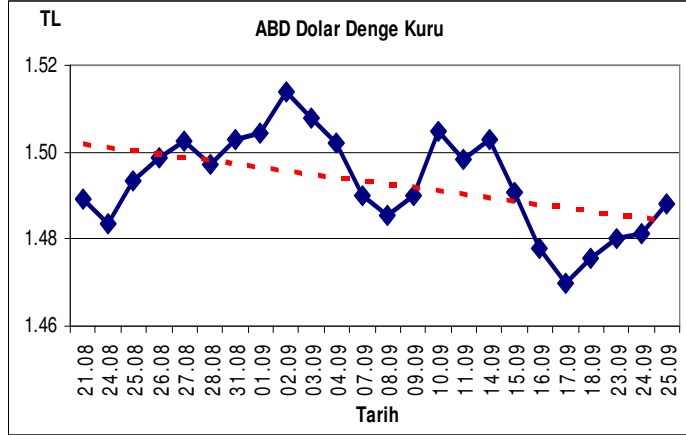
• Tahvil-Bono Piyasası

Ağustos ayının üçüncü haftasını %9.54 seviyesinden kapatan piyasanın gösterge kâğıdı niteliğindeki **11 Mayıs 2011 itfa tarihli tahvilin** yıllık bileşik faizi, ayın son haftası içerisinde uluslararası piyasalarda görülen satış dalgasına bağlı olarak yükseliş kaydetti. Ağustos ayını %9.71 düzeyinden kapatan gösterge kâğıdının yıllık bileşik faizindeki yükselişin, Eylül ayının ilk günlerinde yurtdışı borsalardaki gerilemenin devam etmesi sonucunda sürdürüldü. Eylül ayının ilk haftası içerisinde %9.90 düzeyinin üzerine yükselen gösterge kâğıdının yıllık bileşik faizi, yurtiçi enflasyon verisinin açıklanmasının ardından düşüş gösterdi. Uluslararası borsalardaki toparlanmanın da etkisiyle Eylül ayının ilk haftasını %9.47 seviyesine gerileyerek kapatan gösterge kâğıdının yıllık bileşik faizi, Eylül ayının ikinci haftasında da Hazinesin gerçekleştirdiği başarılı ihalelere bağlı olarak düşüşüne devam etti. TC Merkez Bankası'nın gerçekleştirdiği faiz indirimi kararının ardından Eylül ayının üçüncü haftasını %9 seviyesine gerileyerek kapatan gösterge kâğıdının yıllık bileşik faizi, ayın dördüncü haftasında uluslararası borsalarda yoğunlaşan alımlar sonucunda tarihi dip seviyelerine geriledi. Seans içerisinde %8.81 seviyesine inen gösterge kâğıdının yıllık bileşik faizi, Eylül ayının dördüncü haftasını da %8.84 düzeyinden kapattı.

- **Döviz Piyasası**

Ağustos ayının üçüncü haftasını 1.4893 TL seviyesinden kapatan dolar, ayın son haftası içerisinde alternatif piyasalarda görülen satışlara paralel olarak yükseliş kaydetti. Ağustos ayını TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.5028 TL düzeyine yükselerek kapatan dolar, Eylül ayının ilk günlerinde de yükseliş eğilimini sürdürdü. Alternatif piyasalarda devam eden satışların yanı sıra paritedeki düşüşün de etkisiyle TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.5140 TL

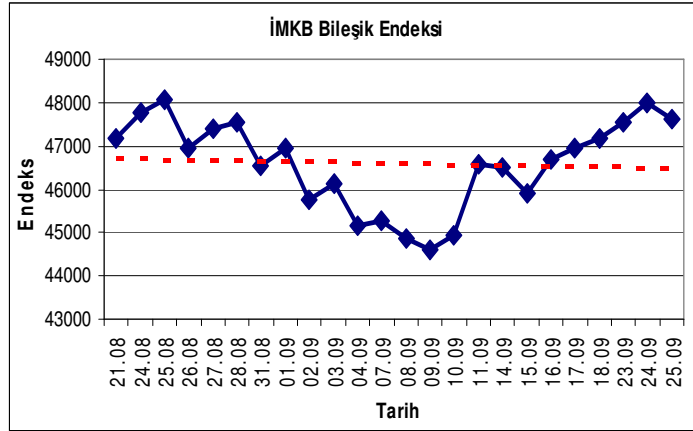
düzeğine kadar yükselen dolar, ilerleyen günlerde paritenin tekrar yükseliş kaydetmesine bağlı olarak gerileme gösterdi. Eylül ayının ikinci haftası içerisinde 1.4856 TL seviyesine kadar gerileyen dolar, TC Merkez Bankası'nın faiz indirim kararı öncesinde ayın üçüncü haftasında 1.47 TL seviyesinin altına test etti. TC Merkez Bankası'nın gerçekleştirdiği faiz indiriminin ardından piyasaya gelen alımlar sonucunda yükseliş kaydeden dolar, bayram tatilinin ardından düşük işlem hacimlerinin gerçekleştiği ayın dördüncü haftasını da TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.4880 TL düzeyinden kapattı. Bu dönem içerisinde dolar, TL karşısında %1 oranında değer kaybederken, euro %2.55 değer kazanmıştır.

Ağustos ayının üçüncü haftasını 1.4303 düzeyinden kapatan **EUR/USD paritesi**, ayın son haftası ile Eylül ayının ilk günlerinde uluslararası borsalarda yaşanan düşümlere bağlı olarak gerileme kaydetti. Bu süreçte TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.4221 seviyesine kadar gerileyen parite, Eylül ayının ikinci haftası içerisinde ise FED'in kısa vadeli faiz oranlarını gelecek dönemde de düşük düzeyde tutacağı yönündeki beklentilerin güçlenmesine bağlı olarak artış gösterdi. Eylül ayının ikinci haftasını TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.4596 düzeyine yükselerek kapatan parite, ayın üçüncü haftasında da uluslararası piyasalardaki alımların yoğunlaşması sonucunda artışını sürdürdü. Eylül ayının üçüncü haftasını 1.4692 düzeyinden kapatan parite, ayın dördüncü haftasında ise FED'in faizlerle ilgili toplantısı öncesinde 1.4840 düzeyinin üzerine çıkarak son 13 ay içerisindeki en yüksek seviyesine ulaştı. FED'in faizleri değiştirmeme kararının ardından gelen kâr satışları sonucu bir miktar gerileyen parite, Eylül ayının dördüncü haftasını TC Merkez Bankası gösterge kurları itibariyle 1.4681 seviyesinden kapattı.

- **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)**

Ağustos ayının üçüncü haftasını 47,170 seviyesinden kapatan İMKB Bileşik Endeksi, ayın dördüncü haftası içerisinde, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın Eylül ayında orta vadeli ekonomik planın açıklanacağı ve IMF ile ilgili somut gelişmelerin izleneceği yönündeki açıklamasının ardından 48,335 puana kadar yükseldi. Ancak Ağustos ayının son günleri ile Eylül ayının ilk günlerinde uluslararası borsalarda görülen satışlara paralel olarak bileşik endeksin hızlı bir gerileme sürecine girdiği görüldü. Ağustos ayını 46,551, Eylül

ayının ilk haftasını da 45,161 puandan kapatan bileşik endeks, Eylül ayının ikinci haftasında ise göreceli olarak sakin bir seyir izledi. Hafta sonuna doğru yurt içi büyüme verisinin beklentilerden olumlu gelmesi sonucunda ayın ikinci haftasını 46,584 puana yükselerek kapatan bileşik endeks, uluslararası borsalarda yoğunlaşan alımların yurtiçine yansması sonucunda, Eylül ayının üçüncü haftasını da %1.24 oranında artışla tamamladı. Global piyasalardaki iyimser havanın ayın dördüncü haftasında da devam etmesiyle yükselişine devam ederek 25 Eylül tarihli işlem gününü 47,625 puandan kapatan bileşik endeks, bu dönem içerisinde %9.65 oranında değer kazanırken, yabancı portföylerin piyasa içerisindeki payı ise %66.86 düzeyinden %66.69 seviyesine gerilemiştir.

• Türk Bankacılık Sektörü Gelişmeleri

4–17 Ağustos 2009 döneminde %2.4 oranında artarak 493.4 milyar TL düzeyine yükselen bankacılık sektörü toplam mevduat hacmindeki genişlemenin, bu dönemde ivme kaybetmekle birlikte sürdüğü görülmektedir. Bankacılık sektörü toplam mevduat hacmi son bir aylık dönem içerisinde %6 oranında genişleyerek 496.2 milyar TL düzeyine yükselmiştir. Bankacılık sektörü toplam mevduat hacminin alt ayırımına bakıldığında ise vadeli mevduatlarda gerçekleşen %8 oranındaki genişlemeye karşılık, vadesiz mevduatların %7 düzeyinde gerileme kaydetmesi göze çarpmaktadır. Dönem sonu tarihinin kamu maaş ödemeleri öncesine rastladığı hususu göz önüne alındığında, vadesiz mevduatlarda kaydedilen bu düşüş, arızı bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Bankacılık Sektörü İle İlgili Seçilmiş Göstergeler (Milyon TL.)

	31.12.08	17.08.09	14.09.09	Değişim (%)	
				Yıl Sonuna Göre	Dönem
MEVDUAT VE FONLAR					
TOPLAM MEVDUAT VE FONLAR	469,455	493,423	496,231	5.7	0.6
Vadeli	404,359	417,473	420,787	4.1	0.8
Vadesiz	65,095	75,950	75,444	15.9	-0.7
KREDİLER					
TOPLAM KREDİLER	372,812	372,983	374,426	0.4	0.4
TL	264,463	272,604	271,747	2.8	-0.3
YP	108,350	100,379	102,679	-5.2	2.3
YP Krediler/Toplam Krediler (%)	29.1	26.9	27.4		
Krediler /Mevduat (%)	82.4	79.6	79.6		
Takipteki Alacaklar (Brüt)	13,836	19,597	20,433	47.7	4.3
Takipteki Alacaklar / Krediler (%)	3.6	5.0	5.2		
Menkul Değerler Portföyü	194,275	231,563	239,350	23.2	3.4
MDP/ Mevduat (%)	41.4	46.9	48.2		

Kaynak: BDDK

Geçen dönem %1 oranında artış kaydederek 373 milyar TL seviyesine yükselen bankacılık sektörü toplam kredi hacminin, bu dönemde de %4 genişleyerek

374.4 milyar TL düzeyini geçtiği görülmektedir. Toplam kredilerin alt ayrımına bakıldığında ise TL kredilerde görülen %3 oranındaki daralmaya karşılık, yabancı para cinsinden kredilerde kaydedilen %2.3 oranındaki artış dikkati çekmektedir. Ancak aynı dönem itibariyle döviz sepetinin %1.33 oranında değer kazandığı hususu göz önüne alındığında, yabancı para cinsinden kredilerde gerçekleşen artışın, ağırlıklı olarak döviz kurlarındaki yükselişten kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Son 13 aydır düzenli olarak artış gösteren bankacılık sektörü takipteki alacaklar hacminin, genişlemesini bu dönem de ivme kazanarak devam ettirdiği görülmektedir. Bankacılık sektörü takipteki alacaklar hacmi, bu dönem %4.3 oranında artış kaydederek 20.4 milyar TL düzeyine ulaşırken, takipteki alacakların kredilere oranı da %5.2 seviyesine yükselmiştir.

4–17 Ağustos 2009 döneminde %2.7 oranında artarak 231.5 milyar TL seviyesine ulaşan bankacılık sektörü menkul değerler portföyü hacminin, bu dönemde de %3.4 genişleyerek 239.3 milyar TL düzeyini geçmiştir. Bankacılık sektörü menkul değerler portföyü hacmindeki bu artışa bağlı olarak, MDP/Mevduat oranı da bu dönemde %48.2 düzeyine yükselmiştir.

İletişim Bilgileri

Oktay Küçükiremitçi	Müdür	0312 4179200/2340	oktay.kucukiremitci@kalkinma.com.tr
Mustafa Şimşek	Müdür Yardımcısı	0312 4179200/2340	mustafa.simsek@kalkinma.com.tr
Fulya Bayraktar	Kıdemli Uzman	0312 4179200/2356	fulya.bayraktar@kalkinma.com.tr
Mustafa Tosun	Kıdemli Uzman	0312 4179200/2355	mustafa.tosun@kalkinma.com.tr

MAKRO EKONOMİK GÖSTERGELER

	2006	2007	2008				2009							
			Eyl	Eki	Kas	Ara	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu
GSYİH (Milyon \$)	526,429	656,670	216,660*	-	-	156,311*	-	-	126,867*	-	-	145,630*	-	-
Büyüme Oranı (1998 fiyatlarıyla)	6.9	4.7	1.0*	-	-	-6.5*	-	-	-14.3*	-	-	-7.0*	-	-
İmalat Sanayi KKO (%)	81.0	81.8	79.8	76.7	72.9	64.7	63.8	63.8	64.7	66.8	70.4	72.7	72.3	69.7
İşsizlik Oranı (%)	9.9	9.9	10.7	11.2	12.6	14.0	15.5	16.1	15.8	14.9	13.6	13.0	-	-
Enflasyon (ÜFE) (%) (yıllık)	11.58	5.94	12.49	13.29	12.25	8.11	7.90	6.43	3.46	-0.35	-2.46	-1.86	-3.75	-1.04
Enflasyon (TÜFE) (%) (yıllık)	9.65	8.39	11.13	11.99	10.76	10.06	9.50	7.73	7.89	6.13	5.24	5.73	5.39	5.33
TÜFE Bazlı Reel Kur Endeksi	160.1	190.3	191.9	174.0	170.2	168.8	166.5	163.4	159.5	166.8	168.4	165.3	168.2	169.3
Cari İşlemler Dengesi (Milyon \$)	-32,051	-38,219	-939	-2,377	-364	-3,007	-410	-230	-1,071	-1,490	-1,634	-2,004	286	-
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)	-54,041	-62,844	-5,091	-5,220	-2,678	-3,683	-1,399	-642	-2,363	-2,555	-3,489	-4,154	-3,398	-
- İhracat-FOB (Milyon \$)	85,535	107,213	12,793	9,723	9,396	7,722	7,884	8,434	8,162	7,566	7,349	8,342	9,034	-
- İthalat-CIF (Milyon \$)	139,576	170,057	17,885	14,942	12,074	11,405	9,282	9,076	10,525	10,121	10,838	12,496	12,431	-
Karşılama Oranı (%) İhracat/İthalat	61.3	63.0	71.5	65.1	77.8	67.7	84.9	92.9	77.6	74.8	67.8	66.8	72.7	-
Bütçe Gelirleri (Milyon TL)	171,309	189,617	13,788	15,107	17,990	15,140	15,830	18,415	13,053	20,063	18,854	15,411	16,785	21,994
- Vergi Gelirleri (Milyon TL)	137,554	152,832	11,827	13,044	15,752	12,014	13,825	13,805	10,514	12,814	15,275	12,850	14,435	19,296
- Diğer Gelirler (Milyon TL)	33,756	36,785	1,961	2,063	2,237	3,126	2,004	4,611	2,539	7,250	3,579	2,561	2,350	2,697
Bütçe Harcamaları (Milyon TL)	175,304	203,501	23,215	15,178	21,375	23,937	18,796	25,808	21,820	21,010	19,464	17,932	23,392	23,518
- Faiz Harcamaları (Milyon TL)	45,945	48,732	5,022	2,013	5,440	1,871	3,783	9,859	4,449	3,038	4,991	1,123	5,226	8,058
- Faiz Hariç Harcamalar (Milyon TL)	129,359	154,769	18,193	13,165	15,935	22,066	15,013	15,950	17,372	17,972	14,473	16,809	18,166	15,461
Bütçe Dengesi (Milyon TL)	-3,995	-13,883	-9,426	-71	-3,385	-8,797	-2,967	-7,393	-8,767	-947	-610	-2,521	-6,607	-1,525
- Faiz Dışı Denge (Milyon TL)	41,951	34,848	-4,404	1,942	2,055	-6,926	816	2,466	-4,319	2,091	4,381	-1,398	-1,381	6,533
Merkezi Yönetim Toplam İç Borç Stoku (Milyon \$)	178,906	219,207	216,274	181,324	175,253	181,728	170,839	171,230	173,167	186,478	196,723	197,161	208,339	211,696
Merkezi Yönetim Toplam Dış Borç Stoku (Milyon \$)	66,576	67,117	70,889	68,194	67,724	69,754	68,476	67,916	68,469	69,950	71,334	70,157	72,381	73,342

*: Çeyrek dönemler itibariyledir.

Kaynak: TÜİK, TCMB, Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı